

Uosukaisten sukukokouksen aloituspuheenvuoro

Hannu Iivonen, Hotelli Jämsä 21.7.2018

”Evakkojen asettumisesta Jämsän seudulle”

Arvoisa puheenjohtaja ja sukuseurajuhlayleisö

Koin miellyttävän tietolisän, kun sain kuulla puheenjohtajalta mummoni Katri Iivosen s. Inna sukutaustan tietoja. Hänhän oli syntynyt 1857 Innanmäellä Valkjärven Kostealassa, Stenbergin risteyksestä Nirkkolaan päin n. 500 metriä.

Hyvä Kokousväki

Valkjärvellä syntyneenäkin minun ei voitane olettaa hallitsevan muistitietoista tuntemusta pyydetyn aiheen alkuvaiheeseen, joitakin kuitenkin ehkä jouluu 1945 ja jälkeen. Isäni maatalousneuvoja Väinö Iivonen oli komennettu työvoima-asiamieheksi Jämsään, sekä asukkaiden sijoituslautakuntaan ja vuokralautakuntaan siirtoväen ja etuuksien saajien edustajaksi, toimien myöskin sihteerinä niissä. Tietoa olisi ollut, mutta hän piti virkasalaisuuden ja alkoi vasta yli 80 vuotiaana saunassa kertoilla asioita myöskin nimiä mainiten.

Kolmesta – neljästä lähteestä tietoja tarkistaen Valkjärven väkiluku on aina erilainen, no seurakunnan ja kunnan voikin olla, mutta Valkjärvellä oli hyvin vähän ortodokseja esim. Raudun ½ osuuteen verrattuna. Jaakko Ripatti ”Karjalan luterilaiset seurakunnat evakossa”, Tarja Raninen ”Mie ja Sie kansa Jämsässä”, Kirsti Keränen ”Evakkomuistelmat”, Liisu Tuomaala ”Muistoja Karjalasta”. Arviolta noin 7772 henkeä, joulukuu -41 7111, palanneita 6862 kesällä -42

Valkjärven kunnan ja seurakunnan toiminnot siirrettiin talvisodan jälkeen Ypäjälle ja asukkaat osoitettiin Forssa, Jokioinen, Humppila, Ypäjä, Somero, Ähtäri, Urjala, Kylmäkoski, Virrat -kuntiin. Jatkosodan jälkeen kunta ja seurakunta määrättiin Jämsään ja asukkaita maarekisterikylien mukaan jaotellen Jämsä, Lammi, Kuhmoinen, Padasjoki, Koski HL, Korpilahti, Orivesi, Keuruu, Juupajoki, Mänttä, Kuorevesi, sekä lisäksi Somero ja Somerniemi.

On huomattava, että talvisodan jälkeen asuntokantaa oli Valkjärvellä jonkinlaisessa käyttökunnossa 1941 vain n 20% – ja ihmisiä palannut vuoden lopussa n. 3000. Vuoden 1942 henkikirjassa oli 6862 henkilöä ja asuntokantaa n. 70-80%.

Reitti Jämsään tuli junalla Mänttään tai Jyväskylään. Mäntästä auto tai hevoskyydillä Jämsään, samalla tavalla Jyväskylästä – tai sitten laivalla ja proomulla. Myös junalla Lahteen tullut saatettiin lastata proomu ja vesiteitse Padasjoelle, Kuhmoisiin ja Jämsään tai jotkut matkasivat sieltäkin hevosella ajaen Jämsäänkin.

Minun matkani kulki Valkjärvi – Vuoksenranta – Vuoksenniska - Puumala – Mikkeli, josta junalla Mänttään ja sieltä 4-pyöräisillä hevoskärryillä Jämsään. Äitini oli sopinut kahden tuttava emännän kanssa yhteisestä matkasta – kukin omalla hevosellaan ja lähtivät (Valkjärven) Veikkolasta Jauholaan suuntana Naumala – Pasuri – Oravaniemi. Jauholassa tuli joukkoon 2 lisää, joten heitä oli 5 hevoskärryllistä suuntana äitini kotitalo Vuoksenrannan Korpilahdella 3 km päässä kirkolta. (Suokkaan Toivon Alma, Karhun Inton Aino, Thusbergin Siviä, Pylkkään Aino ja Iivos Väinön Aino).

Oikeastaan tulo Jämsään alkoi vasta Mäntästä, kun äitini ja Suokkaan Alma suuntasivat Jämsän tielle, Aino Karhu Keuruulle ja Thusbergin Siviällä ja Pylkkään Ainolla oli lähistöllä tiedossa majoitus.

'Poimintoja' Valkjärveläisten asettumisesta Jämsään

- Viipurin hiippakunnan piispa Ilmari Salomies halusi edistää asuttamisen onnistumista. "Siirtoväen terve hengellinen kehitys" edellytti hänen mukaansa juurtumista uusiin elinoloihin ja uusiin seurakunnallisiin yhteyksiin. Salomies vieraili Jämsässä 21.11.1944
- Kirkkohallitus ohjeisti ja jarrutti tuomiokapitulin toimintaa siirtoseurakuntien avustamisasiassa, vallitsi "tyhjän kukkaron diktatuuri" ja odotettiin rauhansopimuksen määrittelyä karjalaisten lopulliseen kohtaloon. Siirtoseurakuntien verotusoikeus oli poistettu niin, ettei veroa ollut kannettu vuodesta 1943 lähtien ja vero piti maksaa asuinpaikan seurakunnalle, vaikka ei ollut ääni, eikä vaalikelpoisuusoikeutta.
- Elokuussa 1945 Potsdamin konferenssin (Neuvostoliitto, Iso-Britannia ja USA) halu rauhaan – herätti toiveita rauhanneuvotteluille – ja Karjalan palautukseen. Valvontakomission puheenjohtajan Zdanovin luona (Enckell ja Paasikivi) heräsi epäily, että Enckell oli karjalaisten juonessa mukana.

Vuokratoimikunnan puheenjohtajana 1946 Jämsässä toimi siis isäni Väinö Iivonen. Jäseniä olivat Antti Koljonen, Aarne Värilä, Jalmari Mustajärvi, Otto Vanhanen ja Toivo Äikäs. Erkki Pitkänen oli varajäsen. Kesäkuun 25 päivästä alkaen heinäkuun loppuun kokouksia oli yhteensä 13 kpl. Eli n. 4 tuntia kestävä kokous joka 3. päivä. Lisäksi vielä katselmukset – ja elokuussa vielä 3 kokousta. Toimikunta hoiti Jämsän ja Jämsänkosken maanhankinta-asioita:

- jos oli hallussa viljelysmaata tai siihen kelvolliseksi arvioitua maata. Asutustila jossa oli viljelysmaata esim. 0,5 ha katsottiin vielä elinkelpoiseksi.
- hakemus hylättiin, jos ei ollut eläimiä
- vuokramaata saattoi joutua antamaan myös siirtoviljelijä joka oli saanut tilan haltuunsa jo aiemmin
- vuokramaita myös pakko-otettiin; pakkotarkastustehtäviä 1946 27 kpl ja 1947 23 kpl

Maatalousväestöstä ¼ oli vailla tiloja vuoden 1947 lopussa.

Korvauskysymyksiin toivottiin nopeampaa toimintaa. Neuvottelukokouksessa tehtyyn julkilausumaan 25.3.1947 kirjattuja asioita mm.: 'kylmien tilojen vähentäminen, asutustilojen yhteislaitumien lisääminen, luovutettavien metsäalueiden hakkuukieltoasia, maansaantioikeuden menetyshäiriö/oikeuden palautus, korvausten hinnoittelun perusteeksi korvauslain toimeenpanotaso, kylmien tilojen tuki mm. liikevaihto-veron poisto rakentamiseen'.

Keväällä 1948 kirkkohoitokunnan maallikkojäsenet toivoivat kirkon aloitetta pitäjäjuhlille joissa ohjelma olisi vakavaa ja arvokasta. Tuomiokapituli suositteli 2-päiväistä juhlaa, joka toteutettiin Valkjärvi-juhlana Jämsässä vielä samana vuonna.

- Siirtoseurakunnat lopettivat toimintansa 31.12.1949 ja jäsenet kuuluivat asuinpaikan seurakuntaan. Vuosina 1948/1949 Valkjärven seurakunnan väkiluku oli 4753. Tilinpäätökset vahvisti Kirkkohallitus vuonna 1952, jolloin 'oikeudellinen lakkaaminen' virallistui.
- 1947 kunnallisvaaleissa (Jämsä-lehti 10.12.1947) siirtoväen äänestysaktiivisuus oli vain 22%. Neljä siirtoväen edustajaa Tuomas Ojala, Toivo Mattila, Viljam Veijalainen ja Tuomas Turkki.

HANNU IIVONEN

s. Valkjärvellä 1943 ennen toista evakkoon lähtöä maatalousneuvoja Väinö Iivosen ja Aina (os. Kopran) perheeseen, sukukirjan sukutaulu – 3149 -.

Siirtoseurakunnat lopettivat toimintansa 31.12.1949, jäsenet kuuluivat asuinpaikan seurakuntaan.
1948/1949 Valkjärven seurakunnan väkiluku oli 4753/712.

Valkjärven papit: Heinikainen 1931-1939, Liesmaa 1940-1947, Kaksonen 1932-1941.

Tilinpäätökset vahvistettiin 1953 (kirkkohallitus); ”oikeudellinen lakkaaminen.

Valkjärvelle palasi – 31.12.1941, joulukuu 1941 / 7111, kevät 1942 / 6862.

Asuinkelpoisia rakennuksia jäljellä 20%, tuhoutuneita 80%.

Seurakunnan vahingot 410.520 mk (Opetusministeriön avustus 110.000 mk).